

Muzeul SAGA 2022
105 de ani de pictură și proză
metafizică - cu Giorgio de Chirico,
Carlo Carrà & Appolinaire

Adrian Grauenfels

În februarie 1917, pictorul futurist Carlo Carrà s-a întâlnit cu Chirico la Ferrara, unde erau amândoi staționați în timpul Primului Război Mondial. Carrà a dezvoltat o variantă a stilului metafizic în care dinamismul operei sale anterioare a fost înlocuit de imobilism, iar cei doi artiști au lucrat împreună câteva luni, în 1917, la un spital militar din Ferrara. Potrivit istoricului de artă Jennifer Mundy, „Carrà a adoptat imaginile de manechine în spații claustrofobice ale lui Chirico, dar lucrările sale nu aveau simțul ironiei și al enigmei lui Chirico, iar el a folosit întotdeauna o perspectivă corectă”. Carrà a explicat principiile mișcării în cartea sa "Pittura Metafisica", carte pe care a publicat-o în 1919. După 1919, cei doi artiști se separă și abandonează, în mare parte, stilul metafizic în favoarea neoclasicismului. Multe tablouri ale lui René Magritte, Salvador Dalí precum și alți supraprealiști folosesc elemente formale și tematice derivate din pictura metafizică. Dar cartea lui Carrà ne dezvăluie o altă latură a artei lor, e vorba de discuții și scrisori poetice, de poezie ekphrasis care se definește "**o descriere literară sau poetică a unei opere de artă vizuală**".

Căutând exemple poetice legate de cei doi artiști, am găsit câteva texte de gen ekphrasis în colecția unui editor - "Metamorfoze": Jean Paulhan - "MEDITATIONS OF A PAINTER - WHAT THE PAINTING OF THE FUTURE MIGHT BE " pe care le-am tradus aici. Alte porțiuni provin direct din volumul "Arta Metafizică" (Thames and Hudson - 1971), o culegere de articole și de critică compilate de Massimo Carrà (autor italian specialist în artă, sculptură, istoria artelor). Poemele pot fi

asociate cu precizie tablourilor lui de Chirico sau Carlo Carrà fără a fi legate direct de o pânză anume.

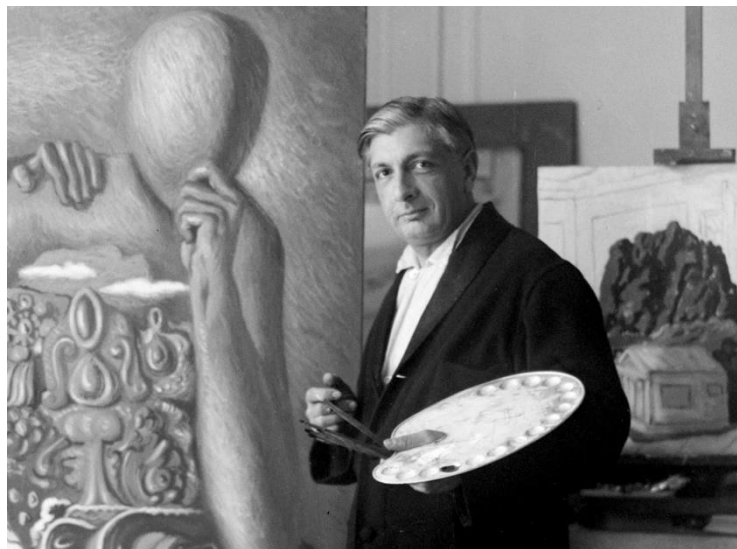

Cântecul stației de tren

Stație mică, stație mică, ce fericire îți datorez. Tu uită-te în jur, spre stânga și spre dreapta, apoi în spatele tău. Steagurile tale flutură distrase, de ce să suferi? Hai să intrăm, nu suntem suficient de numeroși? Cu cretă albă sau cărbune negru, hai să ne urmărim fericirea și enigma ei, enigma și afirmarea ei. Sub portice sunt ferestre, din fiecare fereastră un ochi ne privește și voci din adâncuri ne strigă. Fericirea stației vine spre noi și pleacă de la noi transfigurată. Stație mică, stație mică, ești o jucărie divină. Cum de te-a uitat Zeus, zăpăcit, pe acest pătrat geometric și aproape galben, lângă această fântână limpede, tulburătoare. Toate micile steaguri, se crispează împreună, sub intoxicația cerului luminos. În spatele zidurilor, viața se desfășoară ca o catastrofă. Ce contează toate

astea pentru tine? Stație mică, stație mică, câtă fericire îți datorez...

Giorgio de Chirico la lucru

O Moarte Misterioasă

Ceasul la fix, marchează brusc, ora 12 și jumătate. Soarele este înalt și arde pe cer. Luminează case, palate, portaluri. Umbrelor pe sol descriu dreptunghiuri, pătrate și trapeze de un negru atât de pal, încât ochiului orbit îi place să se reîmprospăteze în ele. Ce luminează. Cât de dulce ar fi să locuiești acolo, lângă un portic mângâietor sau un turn nebun acoperit cu mici steaguri multicolore, printre blânzi și inteligenți bărbați. A mai fost vreodată o astfel de oră? Ce contează, când vedem că acum acele merg! Ce absență a furtunilor, a strigătelor de bufnițe, a mărilor furtunoase. Aici Homer nu ar fi compus niciun cântec. A meritat așteptarea eternă. Speranța este neagră, iar azi dimineață, un tip a susținut că ea așteaptă încă din timpul nopții. Undeva este un cadavru, nevăzut. Ceasul marchează 12.32; soarele apune; este timpul de plecare.

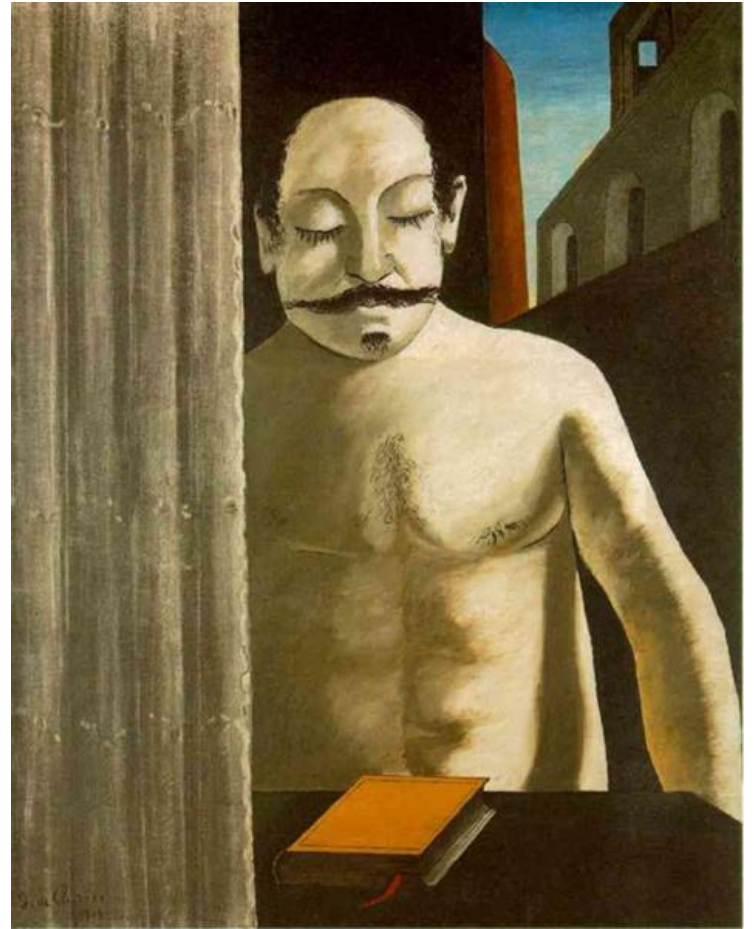

O vacanță

Nu erau mulți, dar bucuria a împrumutat fețelor lor - o ciudată expresie. Întregul oraș era împodobit cu steaguri. Au fost steaguri pe turnul cel mare care s-a ridicat la capătul pieței, lângă statuia marelui rege-cuceritor. Eșarfele au înfășurat farul, catargele bărcilor ancorate în port, portul, pe porticuri, pe muzeul picturilor rare. Spre miezul zilei s-au adunat în piața centrală, unde fusese stabilit un banchet. A fost adusă o masă în centrul pieței. Soarele avea o frumusețe cumplită. Umbre precise, geometrice. Pe adâncimea cerului vântul răspândea steagurile multicolore ale marelui turn roșu, care era de un roșu tare mângâietor. Pete negre se mișcau în vârful turnului. Erau tunari care așteptau să tragă în aer salutul de la prânz. În sfârșit, a venit ora a douăsprezecea. Solemnă. Melancolică. Când soarele a ajuns în centrul arcului ceresc un nou ceas a fost dezvăluit la gara din oraș. Toată lumea plângea. Un tren trecu, fluierând frenetic. Tunurile au tunat. Ce păcat...a fost atât de frumos. Apoi, așezați la banchetă, au mâncat miel fript, ciuperci și banane și au băut apă limpede și proaspătă. Pe tot parcursul după-amiezei, în grupuri separate, ei au intrat pe sub arcade și au așteptat să vină seara și odihna lor. Asta a fost

tot. Un sentiment african. Arcada este aici pentru totdeauna. Umbra cade de la dreapta la stânga, briza proaspătă care provoacă uitare, bate că o enormă frunză proiectată. Dar frumusețea sa stă în a sa linie: enigma fatalității, simbol al voinței intransigente. Vremuri antice, lumini și umbre potrivite. Toți zeii sunt morți. Goarna cavalerului. Apelul de seară la margine de pădure: un oraș, un scuar, un port, arcade, grădini, ajun de petrecere; tristețe. Nimic. Se pot număra liniile. Sufletul urmează și crește odată cu ele. Statuia, statuia fără sens trebuia ridicată. Zidul roșu ascunde tot ceea ce este muritor al infinitului. O velă; blânda navă cu flancurile fragede; dragul de câine mic. Trenuri care trec. Enigmă. Fericirea arborelui de banane: luxoase fructe coapte, aurii și dulci. Fără bătălii. Giganții s-au ascuns în spatele stâncilor. Oribile săbii atârnă de pereții camerelor întunecate și tăcute. Moartea este acolo, plină de promisiuni. Meduza cu ochii care nu văd nimic. Vânt în spatele zidului. Palmieri. Păsări care nu au venit niciodată.

Bărbatul cu privirea angoasă

În zgomotul străzii se petrece o catastrofă. Venise acolo cu privirea lui angoasă. Încet, a mâncat o prăjitură atât de moale și dulce că i se părea că-și mănâncă inima. Ochii lui erau foarte separați. Ce aud? Tunetul zguduie în depărtare și totul tremură în tavanul de cristal; este o luptă. Ploaia a lustruit trotuarul: o bucurie de vară. O curioasă tandrețe îmi invadează inima: oh, omule, eu vreau să te fac fericit. Și dacă te atacă cineva, te voi apăra cu curajul unui leu și cu cruzimea unui tigru. Unde vrei să mergi; vorbește! Acum tunetul nu mai tună. Privește cum cerul este curat și copacii strălucitori. Cei patru pereți ai camerei l-au rupt și l-au orbit. Inima lui înghețată s-a topit încet: pierea din dragoste. Sclav umil, eşti la fel de tandru ca un miel măcelărit. Sângele tău curge pe barba ta tandră. Omule, te voi acoperi dacă ți-e frig. Vino sus. Fericirea se va rostogoli la picioarele tale ca o bilă de cristal. Și toate construcțiile minții tale te vor

laudaă împreună. În ziua aceea, și eu o să te felicit, așezat în centrul scuarului plin de soare, lângă statuia războinicului și piscina goală. Și spre seară, când umbra farului devine lungă pe dig, atunci când flamurile se leagă, iar pânzele albe sunt la fel de dure și rotunde ca sânii umflați de dragoste și dorință, vom cădea unul în brațele celuilalt ca să lăcrimăm împreună.

Dorința statuii

„Aș dori cu orice preț să fiu singură”, a spus statuia cu aspect etern. Vântul, vântul care îmi răcește obraji arși. Și a început bătălia cumplită. Capetele sparte au căzut, iar craniile străluceau, parcă erau din fildeș. Fugiți, fugiți spre orașul pătrat și radiant. În spatele meu, diavolul mă împinge cu toată puterea. Vițeei mei sângerează îngrozitor.

Oh, tristețea statuii singuratice de acolo. Preafericire.

Și niciodată soare. Niciodată mângâierea galbenă a pământului luminat. Dorințele lui. Tăcerea. Îi iubește sufletul ciudat. A cucerit, iar acum soarele s-a oprit, sus, în centrul cerului. Iar în fericirea ei veșnică, statuia își cufundă sufletul în contemplarea umbrei sale. Există o cameră ale cărei obloane sunt întotdeauna închise. Într-un colț există o carte pe care nimeni nu a citit-o vreodată. Și acolo pe perete este o imagine pe care nu o putem vedea fără să plângem. Există arcade în camera în care doarme statuia. Când vine seara, mulțimea se adună acolo cu un zumzet. Când căldura a fost toridă la prânz, ea vine acolo gâfâind, căutând frigul. Apoi doarme, doarme, doarme. Ce s-a întâmplat? Plaja era goală și acum văd pe cineva așezat acolo, acolo pe o stâncă. Un zeu este așezat acolo și privește marea în tăcere. Și asta este totul. Noaptea este adâncă. Mă arunc pe canapeaua mea care arde. Morpheus mă destestă. Aud sunetul unei trăsurii care se apropie pe drum. Copitele calului, în galop și zgomotul potcoavelor țâșnește, apoi se estompează în noapte. În depărtare fluieră o locomotivă. Noaptea este adâncă. Statuia cuceritorului din piață, stă cu capul gol, descoperit. Oriunde e stăpân soarele. Peste tot umbrele se consolează. Prietene, cu privirea ei de vultur și gura zâmbitoare, poarta grădinii te face să suferi. Leopard închis, pășește-te în cușca ta, iar acum, ridicat pe pedestalul tău, ia poza unui rege cuceritor, proclamă-ți victoria.

